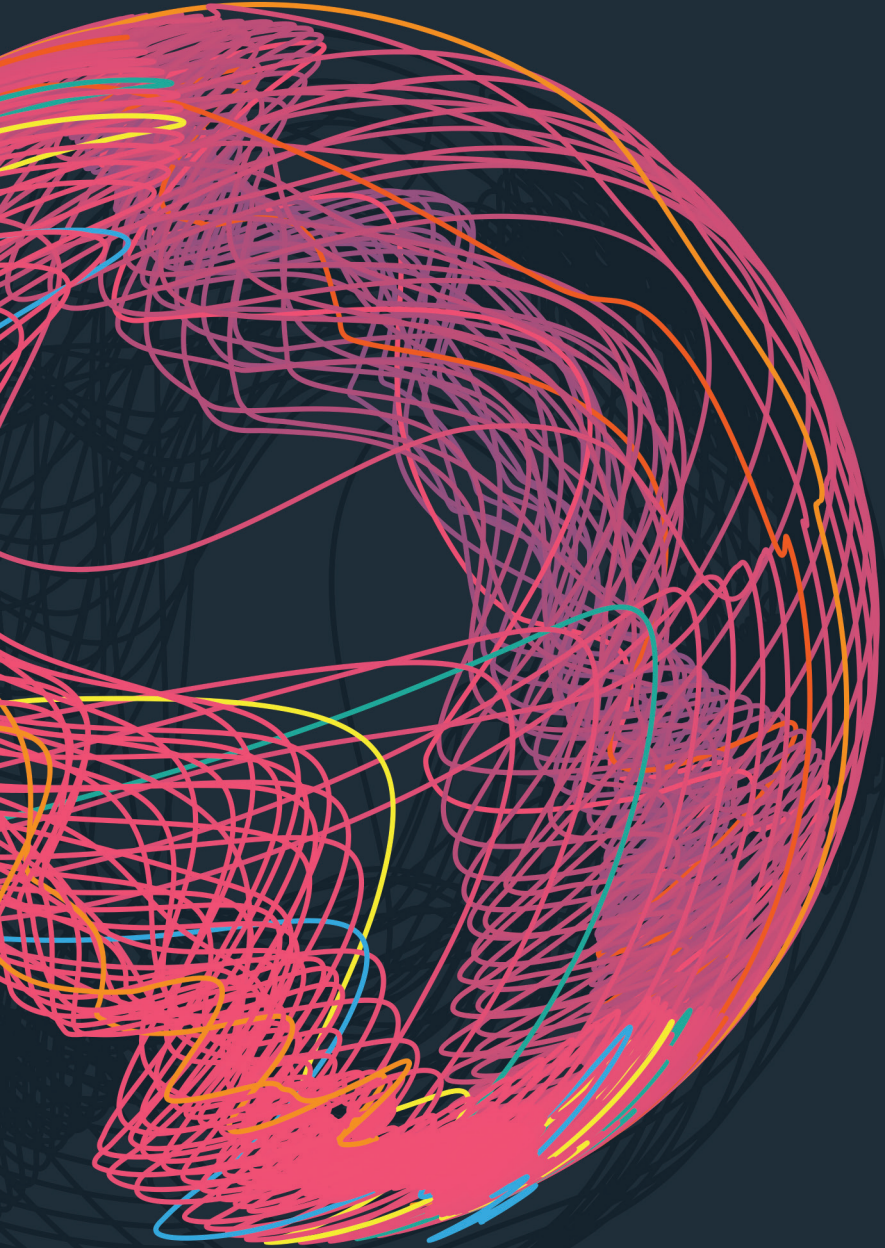

ریاست جمهوری
مرکز بحران‌های تحول و پیشرفت

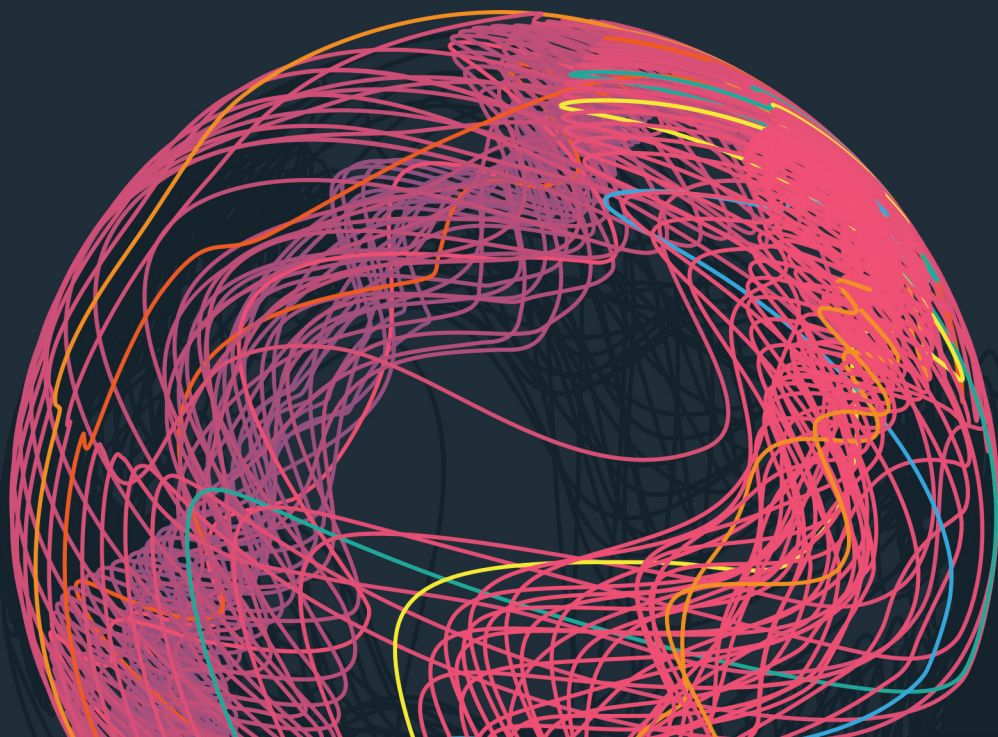
۲۰۲۱:

ظهور سیاست خارجی دیجیتال

گزارش حاضر ترجمه مقاله‌ای با عنوان 2021: The Emergence of digital foreign policy است که توسط بنیاد دیپلو در مارس ۲۰۲۱ منتشر شده و با توجه به اهمیت و به‌روز بودن موضوع، توسط همکاران موسسه پویندگان توسعه فناوری و نوآوری ایرانیان ترجمه و تدوین گردیده است.

امید است گزارش حاضر مورد استفاده و بهره‌برداری علاقمندان و دست‌اندرکاران این مقوله مهم قرار گیرد.

موسسه پویندگان توسعه فناوری و نوآوری ایرانیان

۲۰۲۱: ظهور سیاست خارجی دیجیتال

جوان کوبراليجا^۱

کاترینا هون^۲

DIPLO

-
1. Jovan Kurbalija
  2. Kathrina Hone

فهرست

- ۶ خلاصه مدیریتی
- ۱۶ مقدمه
- چرا؟**
- ۱۸ ارتقای منافع ملی در عصر وابستگی متقابل دیجیتالی
- چه چیزی؟**
- ۲۲ مسائل کلیدی سیاست دیجیتال
- چه کسی؟**
- ۲۹ دولت‌ها، شرکت‌های فناوری و جامعه مدنی
- کجا؟**
- ۳۲ مراکز سیاست‌گذاری جدید و چندجانبه در حوزه کسب‌وکار
- چطور؟**
- ۳۴ ترکیبی از سنت و نوآوری در دستورالعمل‌های دیپلماسی
- اقدامات بعدی**
- ۳۸ توسعه سیاست خارجی دیجیتال

خلاصه مدیریتی

با توجه به سابقه طولانی مدت سوئیس در مناسبات و پیشرفت‌های بین‌المللی حوزه دیجیتال‌سازی، مانند حضور در مجامع و اجلاس‌های بین‌المللی در زمینه دیجیتال‌سازی و نیز موفقیت این کشور در تدوین «راهدرد سیاست خارجی دیجیتال» (۲۰۲۰)، تجربیات آن کشور می‌تواند برای سایر کشورها راهگشا باشد. در گزارش ۲۰۲۱: **ظهور سیاست خارجی دیجیتال** که توسط کارشناسان بنیاد دیپلوا و با نگاهی بر تجربه سوئیس در زمینه سیاست خارجی دیجیتال تهیه شده است، ۵ موضوع حائز اهمیت در حوزه دیجیتال‌سازی و سیاست خارجی دیجیتال به اختصار تبیین شده است.

۵ موضوع حائز اهمیت در حوزه دیجیتال‌سازی و سیاست خارجی دیجیتال

۱. اهمیت سیاست خارجی دیجیتال در تامین منافع ملی: تامین و ارتقای منافع

ملی به‌عنوان مهم‌ترین کارکرد خدمات دیپلماتیک به‌شدت تحت‌تاثیر فرایندهای دیجیتال‌سازی است. به‌عنوان نمونه، امنیت سایبری بر امنیت ملی کشورها تاثیر می‌گذارد و یا بسترهای آنلاین به حوزه‌های مختلف زندگی شهروندان از جمله سلامت، آموزش،

۱. سازمانی غیردولتی با ملیت سوئیسی-مالتی فعال در زمینه گسترش ظرفیت‌های حاکمیت اینترنت و سیاست دیجیتال

اقتصاد و فضای کسب و کارها نفوذ کرده و آنها را بهبود بخشیده‌اند. اما علیرغم سطح نفوذ دیجیتال سازی، هنوز کشورها - به استثنای ایالات متحده و چین - نتوانسته‌اند ابزارهای حقوقی و سیاسی مناسب و کارآمدی را جهت حمایت از شهروندان و شرکت‌ها در عصر دیجیتال طراحی نمایند. لذا، با توجه به وابستگی متقابل دیجیتالی کشورها، دستیابی به سازوکارهای بین‌المللی جهت حفاظت از منافع شرکت‌ها و شهروندان از مهم‌ترین وظایف سیاست‌گذاران کشورهاست که صرفاً از طریق «مدیریت وابستگی متقابل دیجیتال» محقق خواهد شد، زیرا بسیاری از خدمات دیجیتال آموزشی/تجاری/عمومی/و غیره مبتنی بر زیرساخت‌های دیجیتال بین‌المللی هستند که محدود به مرزهای ملی نیستند.

وابستگی متقابل دیجیتال همراه با خطرات و آسیب‌هایی است که نگرانی سیاست‌گذاران را برمی‌انگیزد. قطع اینترنت یا اختلال در شبکه جهانی اینترنت به مدت کوتاهی می‌تواند همه جنبه‌های زندگی مردم از روابط خانوادگی گرفته تا خدمات آموزش، سلامت و کسب و کارها را در معرض خطر قرار دهد. از این رو، محدودسازی خطرات ناشی از وابستگی متقابل دیجیتال و بهره‌برداری حداکثری از منافع آن از موضوعات حیاتی در دیپلماسی کشورهاست.

علاوه بر این، موضوعات متداول سیاست‌گذاری نیز تحت‌تاثیر روند دیجیتال سازی قرار گرفته‌اند، از جمله تجارت الکترونیک که به یکی از حوزه‌های اصلی فعالیت‌های «سازمان تجارت جهانی» تبدیل شده‌است و یا تاثیرات دیجیتال سازی و اقتصاد چرخه‌ای بر شرایط اقلیمی از مهم‌ترین مباحث کنونی مورد توجه سازمان‌های ذی‌ربط در مسائل اقلیمی است. بنابراین، دیپلمات‌ها بایستی با تغییر در رویکردها، روش‌ها و رویه‌های خود در مناسبات سیاسی اثرات دیجیتال سازی در عرصه‌های مختلف زندگی، اقتصاد، محیط زیست و غیره را مورد توجه قرار دهند.

۲. مسائل اصلی در سیاست‌گذاری دیجیتال: در سال‌های اخیر دستورالعمل‌های

جهانی سیاست دیجیتال شامل موضوعات زیر بوده‌است که از سوی سازمان‌های بین‌المللی مانند «سازمان ملل» و «سازمان تجارت جهانی» حمایت و مطرح شده‌اند: (زیرساخت‌های اینترنت با تمرکز ویژه بر راهبردها و استانداردهای ارتباطی، سیاست‌گذاری تجارت الکترونیک، امنیت سایبری و حفاظت از حریم خصوصی و آزادی بیان).

اما رویکرد کشورها در سیاست خارجی دیجیتال به‌طور کلی پایین به بالاست و بیشتر حول زیرساخت‌های دیجیتال، امنیت سایبری، تجارت الکترونیک و یا حقوق بشر است. ساده‌ترین راه برای دریافت میزان توجه کشورها به این موضوعات بررسی واژگان و زبان راهبرد ملی و سیاست‌گذاران آنهاست. به‌عنوان مثال، در سال ۲۰۱۷ واژه «سایبر» یکی از پرکاربردترین واژه‌ها بوده و بعد از آن واژه دیجیتال از فراوانی بالایی برخوردار بوده‌است. نوع واژگان انتخابی علاوه بر نشان دادن حوزه تمرکز کشورها اولویت‌های سیاست خارجی دیجیتال و سطح پیشرفت دیجیتال آنها را نیز بیان می‌کند.

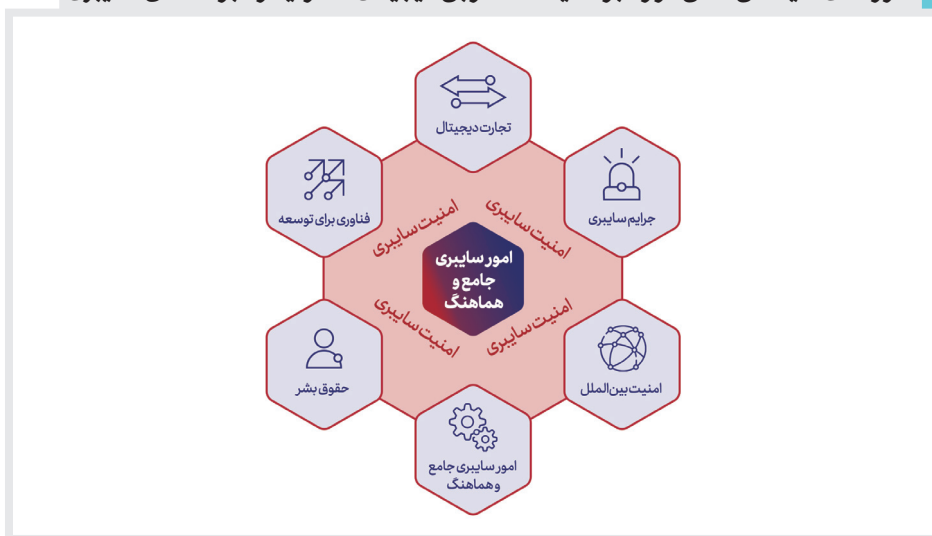
دامنه شمول مسائل خاص براساس تعداد تکرار برخی کلید واژگان

فرانسه (۲۰۱۷)	استرالیا (۲۰۱۷)	هلند (۲۰۱۹)	سوئیس (۲۰۲۰)	دانمارک (۲۰۲۱)	
۱۸,۱۷۷	۲۳,۴۶۶	۱۰,۷۵۳	۲۳,۲۸۵	۴,۰۵۱	تعداد مجموع کلمات
۷۶	۱۹	۹۸	۱۳۵	۷	داده و حریم خصوصی
۸	۰	۱۹	۵۳	۱	هوش مصنوعی
۵۸	۲۱۷	۲۵	۴۵	۱۳	امنیت
۳۰	۸۳	۱۶	۳۹	۹	حقوق بشر
۲۶	۶۷	۱	۶۰	۳	حکمرانی
۷۴	۹۳	۷۱	۹۴	۳۱	توسعه
۳	۴	۲	۲۸	۰	علم

فرانسه (۲۰۱۷)	استرالیا (۲۰۱۷)	هلند (۲۰۱۹)	سوئیس (۲۰۲۰)	دانمارک (۲۰۲۱)	
۵۹	۶۹	۴۷	۶۸	۳	اقتصاد / اقتصادی
۲۵	۷۲	۴۱	۵۷	۱۶	همکاری
۲۴	۲۲	۲۴	۴۰	۵	تحقیقات / آموزش
۲	۵	۱۱	۱۶	۳	(مراقبت) بهداشتی
۲	۱	۵	۶	۰	اهداف توسعه پایدار

به عنوان نمونه، راهبرد دانمارک (۲۰۲۱) بیشتر بر سه اصل استوار است: مسئولیت پذیری، دموکراسی و امنیت. در حالی که اغلب کشورها به ندرت از واژه های فناوری به عنوان پسوند استفاده می کنند، این واژه یکی از پرکاربردترین پسوندها در راهبرد دانمارک است. در مقابل، راهبرد استرالیا (۲۰۱۷) از رویکردی جامع برخوردار است که بر محور امنیت سایبری تدوین شده است. حوزه های اصلی مورد تاکید راهبرد استرالیا عبارتند از: تجارت دیجیتال، جرائم سایبری، امنیت بین المللی، حاکمیت اینترنت، حقوق بشر و توسعه.

حوزه های سیاستی اصلی در راهبرد سیاست خارجی دیجیتال استرالیا (راهبرد تعامل سایبری)

۳. اشخاص ذی‌نفع در سیاست خارجی دیجیتال از دولت‌ها و شرکت‌ها تا جامعه مدنی:

عرصه سیاست دیجیتال دارای نقش‌آفرینان مختلفی است که شرکت‌های فناوری مهم‌ترین آنها هستند. روند فزاینده رشد قدرت اقتصادی این شرکت‌ها (به‌عنوان مثال، سرمایه بازار اپل در پایان سال ۲۰۲۰ برابر با کل تولید ناخالص داخلی قاره آفریقا بود) و در اختیار داشتن زیرساخت‌های دیجیتال دلیل اصلی اهمیت آنها در سیاست دیجیتال است و از این‌رو، در سال‌های اخیر دولت‌ها اقدام به راه‌اندازی دفاتر نمایندگی سیاسی در منطقه‌های صنعتی بین‌المللی مانند منطقه خلیج و بنگلور کرده‌اند. همچنین، حضور سیاسی شرکت‌های بزرگ فناوری مانند مایکروسافت در سازمان ملل و ابتکارهای بین‌المللی حوزه امنیت سایبری و حقوق بشر دال بر نقش روبه‌رشد آنها در عرصه دیپلماسی خارجی دیجیتال است. لذا، دولت‌ها و جوامع مدنی بایستی تلاش کنند در امر تدوین استانداردهای دیجیتال و امنیت سایبری نقش فعال‌تر و موثرتری داشته باشند تا منافع شهروندان نیز همانند منافع شرکت‌ها تامین و حفظ شود.

۴. مراکز جدید و چندجانبه حوزه کسب‌وکار زمین بازی سیاست خارجی دیجیتال:

در دهه‌های قبل مقر اصلی فعالیت‌های دیپلماتیک شهرهای نیویورک و ژنو بود که «سازمان ملل» و زیرمجموعه‌های آن و چندین سازمان بین‌المللی دیگر در آنها مستقر بوده‌اند. اما امروزه با افزایش نقش شرکت‌ها در معادلات سیاسی جهانی مناطقی که محل تجمع شرکت‌های فناوری هستند از جذابیت بالایی برای کشورها جهت راه‌اندازی دفاتر نمایندگی سیاسی برخوردار شده‌اند. به‌عنوان نمونه بر اساس مطالعه بنیاد دیپلو، بیش از ۵۰ کشور در منطقه خلیج سانفرانسیسکو

دفتر نمایندگی دیپلماتیک دارند. در چین نیز اگرچه پکن محل اصلی تنظیم مقررات و سیاست‌گذاری‌های کلی دولت است، اما شانگهای قطب فناوری آن محسوب می‌شود و به‌همین دلیل بسیاری از کشورها در این شهر دفتر نمایندگی سیاسی احداث کرده‌اند.

۵. ترکیبی از رویکردهای متداول و نوآورانه در مناسبات دیپلماتیک: سیاست خارجی

دیجیتال موثر مبتنی بر روش‌های متداول و نوآورانه دیپلماسی است که به‌طور کلی در چهار دسته قرار می‌گیرند: چندجانبه، چندذینفعی، چندرشته‌ای و چندسطحی. سیاست‌گذاری چندجانبه در سازمان‌های بین‌المللی مانند «سازمان تجارت جهانی» و «اتحادیه بین‌المللی مخابرات» نمود می‌یابد که با برگزاری اجلاس‌ها و همایش‌های دوره‌ای با حضور کشورهای عضو به بررسی و تبیین جنبه‌های مختلف حاکمیت دیجیتال می‌پردازند.

رویکرد سیاست‌گذاری چندذینفعی بیانگر این واقعیت است که بازیگران متنوعی از بخش خصوصی و غیردولتی در مدیریت دنیای دیجیتال نقش دارند. ازجمله، تنظیم و نظارت بر تجارت الکترونیک بدون مشارکت شرکت‌های فناوری امکان‌پذیر نیست و تهیه استانداردهای دیجیتال تنها با حضور فعال جامعه دانشگاهی و متخصصان و سازمان‌های فنی به نتیجه موثر می‌رسد. «مجمع جهانی تخصص سایبری» و «انجمن حکمرانی اینترنت» از نمونه‌های مراکز چندذینفعی در حاکمیت دیجیتال هستند.

دیجیتال/سایبری در کشورهای دیگر انجام می‌شود. به‌عنوان نمونه، استرالیا و فرانسه در راهبرد سیاست خارجی دیجیتال خود چنین نقشی را تعریف کرده‌اند و دانمارک در سیلیکون‌ولی سفیر دارد که از سایر قطب‌های فناوری دنیا در چین و هند نیز بازدید می‌کند (نماینده‌ای با دامنه فعالیت جهانی) و روابط دیپلماتیک برقرار می‌نماید. هند نیز در همین راستا اقدام به تاسیس «دپارتمان فناوری‌های راهبردی و نوظهور» کرده‌است که از جمله وظایف آن هماهنگی سیاست ملی با محتوای مذاکرات بین‌المللی در حوزه‌های مختلف تجارت الکترونیک و حقوق بشر است.

گام دوم مستلزم حضور و مشارکت فعال همه وزارت‌ها و نهادهای دولتی در امر سیاست خارجی دیجیتال است (**رویکرد کل دولت**). نهادهای دولتی ذی‌ربط در امر فناوری و تنظیم مقررات بایستی استانداردهای زیرساخت‌ها و منابع اینترنت را تهیه و اجرا نمایند. نهادهای حوزه اقتصاد و تجارت می‌بایست با تمرکز ویژه بر مذاکرات تجارت الکترونیک در سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی مشارکت فعال داشته باشند و وزارت‌های حوزه امور خارجی و امنیت نیز بایستی در مذاکرات امنیت سایبری «سازمان ملل» و سازمان‌های منطقه‌ای حضور موثر داشته باشند. به‌طور کلی، مشارکت همه نهادهای دولتی مرتبط با دیجیتال‌سازی در تدوین و اجرای سیاست خارجی دیجیتال الزامی است. با توجه به ماهیت چندرشته‌ای دیجیتال‌سازی که دامنه اثر و کاربرد بسیار گسترده‌ای دارد، تدوین و اجرای موثر سیاست خارجی دیجیتال مستلزم مشارکت همه ذینفعان در سطح کشور است (**رویکرد کل کشور**)، اعم از اصحاب دانشگاه، کسب‌وکارها، جامعه مدنی و سایر نقش‌آفرینان ملی. بسیاری از نقش‌آفرینان غیردولتی در فرایندهای چندذینفعی بین‌المللی مشارکت دارند و دولت‌ها می‌توانند از این ظرفیت جهت پوشش رویدادهای پرتعداد سیاست خارجی دیجیتال بهره‌برداری نمایند. حتی بازیگران کلیدی مانند ایالات

متحده و اتحادیه اروپا و چین نیز در زمینه دنبال کردن همه فرایندهای سیاست دیجیتال با چالش‌هایی مواجه هستند. لذا عرصه برای کشورهای کوچک‌تر و در حال توسعه که از اغلب مذاکرات سیاست خارجی دیجیتال غایب هستند بسیار دشوارتر است و تنها راه داشتن سیاست خارجی دیجیتال موثر به‌کارگیری همه ظرفیت ذینفعان از دانشگاه، صنعت و جامعه مدنی است. در این راستا الگوبرداری از راهبرد سیاست دیجیتال سوئیس از نظر شمول همه ذینفعان می‌تواند مفید واقع شود.

مقدمه

سوئیس [راهبرد سیاست خارجی دیجیتال](#)^۱ خود را در نوامبر ۲۰۲۰ معرفی کرد که بیانگر فاز جدیدی از تعهد این کشور به سیاست خارجی دیجیتال و حکمرانی مسائل دیجیتال است. سوئیس طی دهه‌های متمادی در زمینه تحول دیجیتال در سطح بین‌المللی پیشتاز بوده است. این کشور در سال ۲۰۰۳ در شهر ژنو میزبانی اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی (WSIS)^۲ را برعهده داشت و در راه‌اندازی [انجمن حکمرانی اینترنت \(IGF\)](#)^۳ نیز نقش کلیدی ایفا کرد. سوئیس همچنین در زمینه اعتمادسازی سازمان امنیت و همکاری اروپا (OSCE)^۴ در سال ۲۰۱۳ پیشرو بوده است. سوئیس در حال حاضر ریاست [کارگروه آزاد سازمان ملل در امنیت سایبری \(OEWG\)](#)^۵ را برعهده دارد. این کشور در کنار کشورهای نظیر سنگاپور، استونی و هلند در زمره برجسته‌ترین کشورهای قرار دارد که در زمینه حکمرانی دیجیتال فراگیرتر و مؤثرتر مشارکت چشمگیری در سطح جهان داشته است. از آنجا که بسیاری از کشورهای دنیا به دنبال راه‌هایی هستند تا به دیجیتالی شدن سیاست خارجی بپردازند، راهبرد کشور سوئیس می‌تواند به‌عنوان یک راهنمای بسیار مفید عمل کند. این راهبرد اثرات متقابل بین **دیجیتال** و **دیپلماسی** را به لحاظ معناشناسی و مفهومی به شکل واضح‌تری نشان می‌دهد.

ایگنازیو کاسیس^۶ وزیر امور خارجه سوئیس اظهار داشته است «دیجیتالی شدن از یک سو ابزاری است که به تسهیل فرآیندها به‌عنوان مثال در زمینه خدمات کنسولگری یا فناوری اطلاعات کمک می‌کند و از سوی دیگر، یک موضوع سیاست خارجی است.

1. Digital foreign policy strategy
2. World summit on Information society
3. Internet governance forum
4. Security and co-operation in Europe's
5. UN open-ended working group on cybersecurity
6. Ignazio Cassis

در تحقیقات و روش‌های آموزشی بنیاد دیپلو^۱ که بر سه حوزه اصلی تأثیرات دیجیتالی شدن بر دیپلماسی متمرکز است نیز این وجه‌تمایز نشان داده شده است:

- بروز تغییرات در **محیط** اقتصادی، اجتماعی و سیاسی‌ای که در آن دیپلماسی اجرا می‌شود (به‌عنوان مثال، ماهیت و توزیع قدرت، انواع جدید درگیری‌ها، ماهیت متغیر حق حاکمیت و وابستگی متقابل در روابط بین‌الملل)؛
  - ظهور **مسائل** سیاستی جدید در سیاست خارجی نظیر امنیت سایبری، حفظ حریم خصوصی، حکمرانی داده، تجارت الکترونیک و جرایم سایبری؛ و
  - استفاده از **ابزار** دیجیتال در دستورالعمل‌های دیپلماسی از قبیل رسانه‌های اجتماعی، کنفرانس‌های آنلاین و تحلیل کلان‌داده‌ها.
- اگرچه ابزار دیجیتال و مخصوصاً رسانه‌های اجتماعی به تدریج وارد دستورالعمل‌های دیپلماسی شده‌اند، ولی همچنان در رابطه با تأثیر دیجیتالی شدن بر سیاست خارجی و محیطی که دیپلماسی در آن اجرا می‌شود، سؤالات بی‌پاسخ بسیاری باقی مانده است. این نقطه همان جایی است که سیاست خارجی دیجیتال اهمیت می‌یابد.
- در این مقاله **پنج سؤال مهم** به منظور تأمل درباره سیاست خارجی دیجیتال مطرح شده است:

- چرا؟ ارتقای منافع ملی در عصر وابستگی متقابل دیجیتالی
- چه چیزی؟ مسائل کلیدی سیاست دیجیتال
- چه فردی؟ دولت‌ها، شرکت‌های فناوری و جامعه مدنی
- کجا؟ مراکز سیاست‌گذاری جدید و چندجانبه در حوزه کسب‌وکار
- چطور؟ ترکیبی از سنت و نوآوری در دستورالعمل‌های دیپلماسی

چرا؟

ارتقای منافع ملی در عصر وابستگی متقابل دیجیتالی

حفاظت و ارتقای منافع ملی - عملکرد اصلی خدمات دیپلماتیک - به طور فزاینده‌ای توسط دیجیتالی شدن شکل می‌گیرد. به عنوان مثال، امنیت سایبری بر امنیت ملی تأثیرگذار است؛ پلتفرم‌های آنلاین از رفاه اقتصادی شهروندان و شرکت‌ها پشتیبانی می‌کنند؛ اینترنت امکان تسهیل سلامت، آموزش و سایر خدمات اصلی برای جامعه را به‌ویژه در دوران بحران فراهم می‌آورد، همانطور که در دوران شیوع کوید ۱۹ و سایر بیماری‌های همه‌گیر نیز این مسأله کاملاً مشهود است.

اگرچه جوامع به لحاظ دیجیتالی وابسته می‌شوند، ولی دولت‌ها - به استثنای چین و آمریکا - ابزار سیاستی و حقوقی اندکی برای محافظت از منافع شهروندان و شرکت‌های خود در دنیای مجازی در اختیار دارند. به عنوان مثال، اگر داده‌های شهروندان محافظت نشود یا اگر شرکت‌ها از یک پلتفرم آنلاین حذف شوند، بسیاری از دولت‌ها اقدامات بسیار ناچیزی می‌توانند انجام دهند. شرکت مشاور تحلیل داده به نام [کمبریج آنالیتیکا](#) یک مثال خوب در این زمینه محسوب می‌شود. جدیدترین اقدام استرالیا برای محافظت از منافع تجاری رسانه‌های خبری خود در برابر فیس‌بوک و گوگل هم مثال دیگری در این رابطه به شمار می‌آید.

برای این مورد و بسیاری دیگر از چالش‌های سیاستی، دولت‌ها و دیپلمات‌های آن‌ها باید نسبت به توسعه سازوکارهای بین‌المللی جهت حفاظت از حقوق و منافع شهروندان و شرکت‌های خود در دنیای مجازی اقدام کنند. در نهایت، این راهکارها به پاسخ این سؤال منجر می‌شوند که «از چه فردی کمک بگیریم» تا به مسائل سیاستی دیجیتال بپردازند.

شکل: درباره مسائل دیجیتال «از چه فردی کمک بگیریم»

راهکارهای سیاست بین الملل را باید از طریق مدیریت وابستگی متقابل دیجیتال پیدا کرد که در سال‌های گذشته و به ویژه در دوران بیماری همه‌گیر کوید ۱۹ به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. برگزاری جلسات از طریق اپلیکیشن زوم، سفارش غذا از طریق اوپرایتزر^۱، دنبال کردن دوره‌های آموزشی از طریق پلتفرم مودل^۲ و بسیاری از خدمات (که در حال حاضر ضروری هستند) به زیرساخت پیچیده‌ای بستگی دارند که فراتر از مرزهای ملی است. وابستگی متقابل دیجیتالی باعث آسیب‌پذیری‌های جدیدی شده و خطرات را افزایش می‌دهد. این خطرات زمانی آشکار می‌شوند که رهبران ملی این سؤال ساده را مطرح می‌کنند: اگر کشورشان برای مدتی به اینترنت دسترسی نداشته باشد، چه اتفاقی روی خواهد داد؟ در پاسخ به این سؤال می‌توان گفت که به‌طور کلی، زندگی روزمره میلیون‌ها نفر از مردم - از ارتباط آن‌ها با خانواده و دوستان گرفته تا دسترسی

1. Zoom
2. UberEats
3. Moodle

به مشاغل و خدمات ضروری- به شکل جدی متأثر خواهد شد. مهار خطرات فزاینده ناشی از وابستگی متقابل دیجیتال و بهره‌گیری از مزایای آن به سرعت به وظایف کلیدی دیپلماتیک تبدیل می‌شوند.

دیجیتالی‌شدن مسائل سیاستی سنتی نظیر تجارت، سلامت و محیط‌زیست یک

چالش بزرگ دیگر برای خدمات دیپلماتیک است. تجارت الکترونیک هر روز پهنای باند بیشتری از سازمان تجارت جهانی (WTO)^۱ را از آن خود می‌کند. داده، هوش مصنوعی و اینفودمیک‌ها^۲ (اطلاعات و آمار جعلی در دوران کرونا) در حال حاضر در دستور کار سازمان بهداشت جهانی (WHO)^۳ اهمیت بیشتری پیدا کرده‌اند. مباحث حوزه تغییرات آب‌وهوایی به شکل فزاینده‌ای با دیجیتالی‌شدن و اقتصاد چرخشی ارتباط پیدا می‌کنند. علاوه بر این، واسطه‌ها در منازعات جهانی از رسانه‌های اجتماعی و سایر ابزارهای دیجیتالی استفاده می‌کنند که بر مناقشه‌های داخلی تأثیر می‌گذارند.

دیپلمات‌ها باید فضاها، رویکردها و رویه‌های سیاسی سنتی را به منظور مقابله با تأثیرات دیجیتالی‌شدن تغییر دهند. با ارتقای منافع ملی در دنیای مجازی، مدیریت وابستگی متقابل دیجیتال و تغییر دادن دستورکار سیاستی سنتی، خدمات دیپلماتیک در سراسر دنیا می‌توانند طرز کار خود را اصلاح کنند و در ساخت «[خانه دیجیتال برای افراد](#)»^۴ ایفای نقش نمایند؛ «خانه دیجیتال برای افراد» به عنوان فضایی عمل می‌کند که در آن مسائل سیاستی دیجیتال به صورت فراگیر، آگاهانه و تأثیرگذار مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

1. World Trade Organization
2. Infodemics
3. World health organization
4. Digital home for humanity

چه چیزی؟ مسائل کلیدی سیاست دیجیتال

دسته‌بندی سیاست دیجیتال بنیاد دیپلوماسی مشتمل بر بیش از **۵۰ مسأله سیاست**

دیجیتال است. مسائل در این دسته‌بندی در ۷ گروه طبقه‌بندی شده‌اند: فناوری، امنیت، حقوق بشر، اقتصاد، توسعه، حقوقی و فرهنگی-اجتماعی. در اینفوگراف ۱، هر گروه به صورت یک خط مترو و مسائل به صورت ایستگاه توقف نشان داده شده‌اند. تأثیرات متقابل متعدد بین این گروه‌ها و مسائل نیز در این نقشه ارائه شده است. مسائلی که تاکنون در دستورکار سیاست دیجیتال جهانی مورد توجه بیشتری قرار گرفته‌اند، عبارتند از:

- زیرساخت‌های اینترنتی با محوریت استانداردها و راهبردهای اتصال جهانی که از طریق اتحادیه بین‌المللی مخابرات (ITU)^۱ و مدیریت نام‌ها و اعداد اینترنتی در چهارچوب شرکت اینترنتی برای نام‌ها و اعداد واگذار شده (ایکان)^۲ مشخص شده‌اند؛
- سیاست‌گذاری تجارت الکترونیک در سازمان تجارت جهانی؛
- امنیت سایبری در سازمان ملل و سازمان‌های منطقه‌ای؛ و
- حفاظت از حریم خصوصی و آزادی بیان در شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد (UNHRC)^۳.

سیاست دیجیتال طی دو سال گذشته فراتر از این مسائل رفته‌است و با طیف وسیعی از مسائل سیاست خارجی ارتباط یافته‌است. این تغییر به وضوح در **نقشه‌راه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه همکاری دیجیتال**^۴ مشهود است؛ این نقشه‌راه

1. International telecommunication union
2. Internet corporation for assigned names and numbers (ICAN)
3. United nations human rights council
4. UN Secretary General's Roadmap for Digital Cooperation

حاوی بیش از ۳۰ مسأله سیاست دیجیتال است که از شمول دیجیتال گرفته تا امنیت سایبری، هوش مصنوعی و حکمرانی اینترنتی را دربرمی‌گیرد.

رویکردهای ملی نسبت به سیاست خارجی دیجیتال از پایین به بالا در حال ظهور هستند و اساساً بر زیرساخت‌ها (بررسی‌های اتحادیه بین‌المللی مخابرات و دستورکار ایکان)، امنیت سایبری، تجارت الکترونیک و یا حقوق بشر متمرکز هستند. [زبان](#) [مورداستفاده توسط دولت‌ها](#) آسان‌ترین راه برای تشخیص مسائل مورد تأکید در کشورهای مختلف است. به عنوان مثال، واژه «دیجیتال» نشان‌دهنده یک رویکرد جامع و واژه «سایبر» نشان‌دهنده امنیت است و در عین حال، واژه «تک»^۱ به میزان بیشتری مبتنی بر کسب‌وکار است. واژه «آنلاین» برای حقوق بشر استفاده شده است و همین کلمه در طول بیماری همه‌گیر اخیر برای توصیف آموزش و جلسات آنلاین استفاده شده است. استفاده از پیشوندها نیز موضوعی است که با سبک‌ها و روندهای سیاستی ارتباط دارد. وقتی استرالیا پیش‌نویس راهبرد دیجیتال ملی خود را در سال ۲۰۱۷ تهیه کرد، واژه «سایبر» بسیار متداول بود و طیف گسترده‌ای از موارد اعم از امنیت تا موارد دیگر را دربرمی‌گرفت. بعد از ساختن کلمه «دیپلماسی فناوری»^۲، واژه «تک» در دانمارک مورد استفاده بسیار زیادی قرار گرفت. به همین ترتیب، کلمه «-دیجیتال» به عنوان یک پیشوند، قوی‌ترین و دقیق‌ترین پیشوندی است که در توصیف پدیده‌های جدید به کار می‌رود. نظرسنجی صورت گرفته درباره پیشوندهای مورد استفاده در پنج راهبرد سیاست خارجی دیجیتال در جدول (۱) نشان داده شده است. کشورهای سوئیس، فرانسه و هلند رویکرد جامع‌تری را نشان می‌دهند، در حالی که به نظر می‌رسد استرالیا بیشتر بر روی جنبه امنیت سایبری مسائل دیجیتال متمرکز است.

1. Tech
2. Techplomacy

جدول ۱: استفاده از پیشنوندها در راهبردهای سیاست خارجی دیجیتال

فرانسه (۲۰۱۷)	استرالیا (۲۰۱۷)	هلند (۲۰۱۹)	سوئیس (۲۰۲۰)	دانمارک (۲۰۲۱)	
۱۸,۱۷۷	۲۳,۴۶۶	۱۰,۷۵۳	۲۳,۲۸۵	۴,۰۵۱	تعداد مجموع کلمات
۸۹	۷۵۵	۲۵	۶۶	۱۳	سایبر
۱۲	۱۲۲	۲۸	۱۶	۱	آنلاین
۲۲۳	۲۱۱	۲۰۹	۳۱۲	۳۷	دیجیتال
۱	۱	۰	۶	۰	مجازی
۰	۴	۰	۱	۰	نت
۰	۰	۲	۴	۷۷	تک
۲	۰	۲	۱	۰	ای (e)

چند **مسئله سیاستی** مشترک در بین این راهبردهای ملی دیده می‌شوند که عبارتند از:

- توسعه دیجیتال با تمرکز بر دسترسی به شبکه‌ها در همه راهبردها نمایان هستند. تفاوت‌های موجود بین آن‌ها به ارتباط آن‌ها با دستورکار ۳۰٪^۱ و [دستیابی به اهداف توسعه پایدار \(SDGs\)](#)^۲ با تأکید بر مسائلی نظیر توسعه ظرفیت، سلامت و دیجیتال برمی‌گردد.

- دامنه شمول حقوق بشر معمولاً حفاظت از حریم خصوصی و آزادی بیان را دربرمی‌گیرد، زیرا این مسائل تحت تأثیر مستقیم دیجیتالی شدن قرار دارند. در بسیاری از موارد، رویکرد جامع‌تری باید در ارتباط با حقوق بشر در دنیای مجازی اتخاذ شود.
- جنبه‌های اقتصادی حول محور اقتصاد دیجیتال و به عبارتی تجارت الکترونیک، جریان آزاد داده و سیاست رقابت می‌چرخند.

1. 2030 Agenda

2. Achievement of sustainable development goals

چه چیزی؟ • مسائل کلیدی سیاست دیجیتال

• مسائل امنیتی اساساً بر حفاظت از زیرساخت‌های کلیدی و مبارزه با جرایم سایبری متمرکز هستند. دولت‌ها به‌طور روزافزونی مواضع خود را نسبت به این مسأله تعیین می‌کنند که چگونه قوانین بین‌المللی در فضای مجازی در رابطه با درگیری‌های سایبری اعمال می‌شوند و همچنین خود را به‌منظور گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه صلح و امنیت سایبری بین‌المللی مهیا می‌کنند.

دامنه شمول مسائل خاص با توجه به تعداد تکرار اصطلاحات خاص در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: دامنه شمول مسائل خاص براساس تعداد تکرار اصطلاحات خاص

فرانسه (۲۰۱۷)	استرالیا (۲۰۱۷)	هلند (۲۰۱۹)	سوئیس (۲۰۲۰)	دانمارک (۲۰۲۱)	
۱۸,۱۷۷	۲۳,۴۶۶	۱۰,۷۵۳	۲۳,۲۸۵	۴,۰۵۱	تعداد مجموع کلمات
۷۶	۱۹	۹۸	۱۳۵	۷	داده و حریم خصوصی
۸	۰	۱۹	۵۳	۱	هوش مصنوعی
۵۸	۲۱۷	۲۵	۴۵	۱۳	امنیت
۳۰	۸۳	۱۶	۳۹	۹	حقوق بشر
۲۶	۶۷	۱	۶۰	۳	حکمرانی
۷۴	۹۳	۷۱	۹۴	۳۱	توسعه
۳	۴	۲	۲۸	۰	علم
۵۹	۶۹	۴۷	۶۸	۳	اقتصاد / اقتصادی
۲۵	۷۲	۴۱	۵۷	۱۶	همکاری
۲۴	۲۲	۲۴	۴۰	۵	تحقیقات / آموزش
۲	۵	۱۱	۱۶	۳	(مراقبت) بهداشتی
۲	۱	۵	۶	۰	اهداف توسعه پایدار

همانطور که انتخاب کلمات بیانگر مسائل مورد تأکید خاص در کشورهای مختلف است، راهبردهای ملی نیز حاکی از اولویت‌های سیاست خارجی کشورها و همچنین میزان پیشرفت آن‌ها در حوزه دیجیتال هستند.

دانمارک (۲۰۲۱): راهبرد دانمارکی بر سه رکن اصلی استوار است: مسئولیت، دموکراسی و امنیت. در حالی که راهبردهای دیگر به ندرت از «تک» به عنوان پیشوند استفاده می‌کنند، در راهبرد مذکور بیشترین اشاره به این پیشوند شده است. در این راهبرد از کلمه «توسعه» نیز زیاد استفاده شده است. با این حال، در این راهبرد هیچ اشاره مستقیمی به اهداف توسعه پایدار نشده است.

سوئیس (۲۰۲۰): راهبرد سوئیسی جامع‌ترین راهبردی است که بیش از ۳۰ مسأله را (مطابق دسته‌بندی دیپلو) پوشش می‌دهد و در ۴ گروه اصلی طبقه‌بندی می‌کند: حکمرانی دیجیتال، شکوفایی و توسعه پایدار، امنیت سایبری و توسعه فردی به صورت دیجیتال^۱. در مقایسه با راهبردهای دیگر، راهبرد سوئیسی دارای ویژگی‌های منحصر به فردی به شرح زیر است:

- داده به عنوان جنبه مجزای راهبرد به کار برده شده است. کلمه «داده» ۱۲۵ بار در ارتباط با ۷ گروه زیر ذکر شده است: فناوری (استانداردسازی، تعامل‌پذیری، فناوری ابری، ارتباط با هوش مصنوعی)، حقوق بشر (حفاظت از حریم خصوصی، مالکیت داده‌های شخصی)، اقتصاد (کالا، رقابت تجارت دیجیتال)، امنیت (وابستگی، حل اختلاف، کمک‌های بشردوستانه)، حقوقی (صلاحیت قضایی، حقوق مالکیت فکری)، توسعه (کمک‌های بشردوستانه، به اشتراک‌گذاری، عدالت، کالاهای عمومی جهانی، توسعه پایدار، سلامت، تغییرات آب‌وهوایی، ضایعات الکترونیک) و فرهنگی-اجتماعی (به اشتراک‌گذاری، عدالت).

- مفهوم خودمختاری دیجیتال^۱ به روش‌های متعدد از جمله از طریق حفاظت از حریم خصوصی، آزادی انتخاب، مزایای اجتماعی، و دموکراسی، سیاست دیجیتال را جزو ارزش‌های اصلی بشریت در نظر می‌گیرد. خودمختاری دیجیتال بر کنترل و استفاده از داده‌های شخصی (از جمله حق تصمیم‌گیری در مورد افرادی که می‌توانند به این داده‌ها دسترسی داشته باشند) متمرکز است.
- علم نیز به عنوان منبع الهام و محرکی برای تغییر فناورانه مورد تأکید قرار دارد. راهبرد سوئیسی مشتمل بر نکات کاملاً کاربردی متعددی درباره ارتباط بین علم و دیپلماسی است.

هلند (۲۰۱۷): راهبرد هلندی بر توسعه، امنیت، حقوق بشر و آزادی و اقتصاد و تجارت تأکید دارد. شایان ذکر است که کلمه «امنیت دیجیتال» در این سند به عنوان یک گروه گسترده‌تر (به بخش «امنیت دیجیتال و آزادی آنلاین» رجوع شود) در نظر گرفته شده است که مسائلی مانند امنیت سایبری، حقوق بشر و استفاده مسئولانه از داده را شامل می‌شود. واژه «داده» نیز به اندازه قابل توجهی در این راهبرد به کار برده شده است که عمدتاً در رابطه با حریم خصوصی، امنیت، حفاظت از داده‌های شخصی، جریان داده و الزامات بومی سازی استفاده شده است.

استرالیا (۲۰۱۷): همانطور که در اینفوگراف ۲ نشان داده شده است، **استرالیا** یک رویکرد جامع از منظر امنیت سایبری اتخاذ کرده است. تجارت دیجیتال، جرایم سایبری، امنیت بین‌الملل، حکمرانی اینترنت، حقوق بشر و توسعه از جمله حوزه‌های سیاستی هستند که در این راهبرد مورد توجه قرار گرفته‌اند و همگی آن‌ها با موضوع امنیت سایبری در ذهن تداعی می‌شوند.

---

1. Digital self-determination

اینفوگراف ۲: حوزه‌های سیاستی موردنظر در راهبرد سیاست خارجی دیجیتال استرالیا (راهبرد تعامل سایبری استرالیا، صفحه ۸۵).

از واژه داده در این راهبرد زیاد استفاده نشده است (فقط ۱۳ بار به آن اشاره شده است) و به هوش مصنوعی نیز اصلاً اشاره‌ای نشده است. مطابق این راهبرد جلسه سه‌ماهه یکپارچه‌ای توسط نماینده ویژه امور سایبری تشکیل می‌شود. علاوه بر این، یک گروه مشاوره‌ای صنعت^۱ نیز برای تعامل بخش دولتی و خصوصی در حوزه امنیت سایبری فعالیت دارد.

فرانسه (۲۰۱۷): راهبرد فرانسوی بر حکمرانی، اقتصاد، توسعه و امنیت متمرکز است. این راهبرد به ویژه حکمرانی اینترنت باز و فراگیر را ترویج می‌کند و مستلزم انجام اقدامات متعدد در راستای اعتمادسازی در اینترنت است و بر هدف مبنی بر ترویج مدل دیجیتال اروپایی تأکید دارد که امکان ایجاد تعادل بین رویکردهای چندجانبه و چندذینفعی را فراهم می‌آورد. مسئولیت اجرای این راهبرد برعهده نماینده ویژه فناوری فرانسه است. فرانسه با اجرای این راهبرد قصد دارد به یک قطب مهم دیجیتال تبدیل شود.

1. Industry Advisory Group

چه کسی؟

دولت‌ها، شرکت‌های فناوری و جامعه مدنی

به‌طور کلی، طیف گسترده‌ای از بازیگران در سیاست دیجیتال نقش دارند: قدرت دیجیتال (صنعت فناوری)، شبکه‌های در حال توسعه (دانشگاه‌ها و تحقیقات) و موضوعات مربوط به منافع عمومی و حقوق بشر (جامعه مدنی). ضرورت حکمرانی چنددینفعی در بیشتر راهبردهای سیاست خارجی دیجیتال به‌عنوان راهی برای مشارکت دادن همه بازیگران ذیربط در سطح ملی و بین‌المللی در نظر گرفته می‌شود.

شرکت‌های فناوری: این شرکت‌ها بازیگران اصلی در این حوزه به‌شمار می‌آیند و این امر بر نقش حیاتی آن‌ها در راه‌اندازی زیرساخت دیجیتال و قدرت اقتصادی در حال رشد آن‌ها دلالت دارد. به‌عنوان مثال، ارزش بازار شرکت اپل در پایان سال ۲۰۲۰ (۲/۲۳) تریلیون دلار آمریکا) تقریباً برابر با مجموع تولید ناخالص داخلی کل قاره آفریقا در سال ۲۰۱۹ (۲/۳۳) تریلیون دلار آمریکا) و نزدیک به تولید ناخالص داخلی انگلستان (۲/۸۱) تریلیون دلار آمریکا)، فرانسه (۲/۷۹) تریلیون دلار آمریکا) و هند (۲/۶۹) تریلیون دلار آمریکا) بوده است. به‌منظور انجام مقایسه کامل‌تر قدرت اقتصادی دولت‌ها (تولید ناخالص داخلی) و شرکت‌ها (درآمد و ارزش بازار) به [موتور داده دیپلو](#)^۲ رجوع شود.

علاوه بر این، از آنجا که پلتفرم‌های فناوری بینش ژرفی نسبت به عملکرد جامعه-از الگوهای خرید افراد و عادات فردی گرفته تا ترجیحات سیاسی آن‌ها- دارند، قدرت اقتصادی شرکت‌های فناوری بزرگ با «قدرت اجتماعی» آن‌ها درهم تنیده است.

بسیاری از دولت‌ها با اذعان به این چرخش قدرت به تعامل با صنعت فناوری روی آورده‌اند و به‌عنوان مثال از طریق ایجاد یک نوع جدید از نمایندگی دیپلماتیک در

1. Market capitalization
2. Diplo's date engine

[منطقه خلیج](#)^۱، بنگلور و سایر مراکز پویایی دیجیتال در سراسر جهان به این کار مبادرت ورزیده‌اند (به بخش «کجا» رجوع شود).

همچنین، شرکت‌های فناوری از روش‌های سنتی لابی‌کردن به سمت همکاری‌های بلندمدت‌تر در زمینه دیپلماسی سوق پیدا کرده‌اند. به‌عنوان مثال، شرکت مایکروسافت جزو اولین شرکت‌هایی است که با حضور در مراکز دیپلماتیک اصلی [از جمله سازمان ملل](#) و همچنین مشارکت فعال در اجرای طرح‌های امنیت سایبری، توسعه و حقوق بشر، موفق به اتخاذ «دیپلماسی» شده‌است.

در اولین روزهای پیدایش اینترنت که عمدتاً دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی دارای اینترنت بودند، **مراکز دانشگاهی، جوامع فناورانه و جامعه مدنی** بازیگران کلیدی در این عرصه به شمار می‌آمدند. همزمان با این‌که اینترنت در اوایل دهه ۲۰۰۰ بیشتر تجاری‌سازی شد، کسب‌وکارها نیز به میزان بیشتری به راه‌اندازی اینترنت مبادرت ورزیدند. این فرآیند در دهه گذشته همزمان با رشد سریع اقتصاد دیجیتال سرعت بیشتری پیدا کرد. به‌عنوان مثال، زمانی استانداردهای دیجیتال حوزه تقریباً انحصاری جوامع مهندسی و فناورانه بودند، اما اخیراً شرکت‌های فناوری طرح‌های متعددی در زمینه استانداردسازی اجرا کرده‌اند. به‌طور کلی، مراکز دانشگاهی، جوامع فناورانه و جامعه مدنی باید حضور و نفوذ بیشتری در سیاست‌گذاری دیجیتال داشته باشند. به‌ویژه، مراکز دانشگاهی، جوامع فناورانه و جامعه مدنی به‌عنوان «سومین بازیگر اصلی» (در کنار دولت‌ها و کسب‌وکارها) باید در مذاکرات مربوط به سیاست محتوا، حفاظت از داده، اصول اخلاقی هوش مصنوعی و مسائل دیگری که تأثیر اجتماعی گسترده‌تری در بردارند، در راستای تضمین حفاظت از منافع عمومی گام بردارند. علاوه‌براین، مراکز دانشگاهی، جوامع فناورانه و

1. Bay Area

چه کسی؟ ▪ دولت‌ها، شرکت‌های فناوری و جامعه مدنی

جامعه مدنی با برخورداری از شبکه‌های جهانی گسترده خود، ابزار لازم برای همکاری‌های عملی را در اختیار دارند و از این رو، قادر به اجرای سیاست‌های جهانی هستند. به عنوان نمونه می‌توان به اجرای هنجارهای جهانی سایبری اشاره کرد که انجمن پاسخ به حادثه و تیم امنیتی (FIRST)^۱ وابسته به گروه‌های پاسخگویی سریع به حوادث یارانه‌ای (CERTs)^۲ طی همکاری‌های بین‌المللی خود اجرا کرده است.

-
1. Forum of incident response and security teams
  2. Computer emergency response teams

کجا؟

مراکز سیاست‌گذاری جدید و چندجانبه در حوزه کسب‌وکار

مراکز دیپلماتیک سنتی در محدوده شهر نیویورک (دفاتر مرکزی سازمان ملل) و ژنو (قطب اجرایی سیستم سازمان ملل) واقع شده‌اند. ژنو از پیشینه غنی در زمینه ایجاد تعامل متقابل بین فناوری و دیپلماسی برخوردار است که تاریخ آن به قرن ۱۹ یعنی زمان تأسیس اتحادیه بین‌المللی مخابرات برمی‌گردد. در حال حاضر، بیشتر جنبه‌های کاربردی و عملی دیجیتالی شدن از طریق سازمان‌های مستقر در ژنو مورد بحث قرار داده شده و اجرا می‌شوند و سازمان‌های مخابراتی (ITU)، سازمان‌های استانداردسازی (ISO، IEC، ITU) و تجارت الکترونیک (WTO) نمونه‌ای از این سازمان‌ها به شمار می‌آیند. بیشتر کشورها از طریق نمایندگان دائمی خود در ژنو توانسته‌اند از تخصص و تجربه مورد نیاز برای تحول دیجیتال بهره‌مند شوند. نماینده ویژه فناوری سازمان ملل که توسط دبیرکل این سازمان منصوب شده است، بازیگر جدیدی است که در زمینه ایجاد تعامل دیجیتال بین سازمان ملل و دولت‌ها، کسب‌وکارها و سایر بازیگران فعال در این حوزه نقش حیاتی ایفا می‌کند. در صنعت فناوری که به سرعت در حال رشد است، **مراکز سیاست‌گذاری جدید در حوزه دیجیتال** ظهور پیدا کرده‌اند. منطقه خلیج سانفرانسیسکو در آمریکا مقر پویایی اقتصادی دیجیتال است که اکثر شرکت‌های فناوری پیش‌تاز در آن واقع شده‌اند. چنانچه در [بررسی دیپلو](#) نشان داده شده است، بیش از ۵۰ کشور از طریق کنسولگری‌های سنتی خود در سانفرانسیسکو و یا از طریق انواع جدید نمایندگی نظیر قطب سوئیس‌نکس^۱ نسبت به گسترش نمایندگی خود در منطقه خلیج اقدام کرده‌اند. اگرچه حضور در منطقه خلیج برای درک رویدادهای آتی و همچنین جذب سرمایه‌گذاری حائز اهمیت است، اما از سوی دیگر شرکت‌های فناوری بسیاری از واحدهای اداری خود را در واشنگتن دی‌سی یا

1. Swissnex hub

بوستون مستقر کرده‌اند که دال بر وابستگی متقابل فزاینده بین دولت‌ها و شرکت‌های بزرگ فناوری است.

پویایی دیجیتالی در چین عمدتاً در منطقه شنژن^۱ مشاهده می‌شود و پکن به‌عنوان مرکز سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات مربوط به مسائل دیجیتالی محسوب می‌شود. بنگلور قطب فناوری هند است و به‌همین ترتیب «سیلیکون ساواناه»^۲ در نزدیکی نیاروبی پایتخت کنیا یکی از قطب‌های فناوری اطلاعات آفریقا است.

بروکسل مرکز تنظیم مقررات در اروپا است و بسیاری از تغییرات جهانی از این شهر سرچشمه می‌گیرند. در واقع، قوانین تصویب‌شده در این شهر اغلب در سراسر دنیا کپی و تقلید می‌شوند، همانطور که این امر درباره مقررات مربوط به داده‌ها نیز صدق می‌کند. ارتباط روزافزون بین کمک‌های توسعه‌ای و اقدامات اروپا در زمینه امور دیجیتال باعث شده‌است بروکسل به مکانی مهم برای کشورهای در حال توسعه تبدیل شود و در آن حضور دیپلماتیک داشته باشند. لندن یک مرکز مهم مالی و قطب پیشرفت‌های هوش مصنوعی است. پاریس محل استقرار سازمان همکاری اقتصادی و توسعه است که به بحث و بررسی درباره مالیات بندی و سایر سیاست‌های دیجیتال می‌پردازد؛ سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (یونسکو)^۳ که نقش مهمی در حکمرانی هوش مصنوعی دارد نیز در پاریس واقع شده‌است. به‌علاوه، سازمان بین‌المللی فرانکوفونی (فرانسه‌زبانی) (OIF)^۴ نیز فعالیت‌های خود در عرصه دیجیتال را گسترش داده‌است. شهر وین نیز محل استقرار سازمان امنیت و همکاری اروپا (OSCE)^۵ است که اقدامات مهمی در زمینه جرایم سایبری انجام می‌دهد.

1. Shenzhen

2. Silicon Savannah

3. United nations educational, scientific and cultural organization (UNESCO)

4. International organization of Francophonie

5. Organization for security and cooperation in Europe

چطور؟

ترکیبی از سنت و نوآوری در دستورالعمل‌های دیپلماسی

روش‌های توسعه سیاست دیجیتال مبتنی بر ترکیبی از تکنیک‌های سنتی و نوآورانه دیپلماتیک است. این تکنیک‌ها را می‌توان در چهار گروه به شرح زیر طبقه‌بندی کرد که همگی با پیشوند «چند» شروع می‌شوند: چندجانبه، چندذینفعی، چندرشته‌ای و چندسطحی.

حکمرانی **چندجانبه** دیجیتال دارای مراکز مهمی در مجامع چندجانبه است. اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی (WSIS)^۱ که در سال ۲۰۰۳ در ژنو و در سال ۲۰۰۵ در تونس کار خود را آغاز کرد و همچنین گروه کارشناسان دولتی در امنیت سایبری سازمان ملل (UN GGE)^۲ که اولین جلسه آن در سال ۲۰۰۴ برگزار شد را می‌توان به‌عنوان دو نمونه از این مراکز نام برد که در روزهای ابتدایی حکمرانی دیجیتال شروع به فعالیت کرده‌اند. در حال حاضر، اتحادیه بین‌المللی مخابرات، سازمان تجارت جهانی و سایر سازمان‌های بین‌المللی (به بخش «کجا» رجوع شود) نسبت به تشکیل مراکز مهمی برای بحث و گفتگو درباره جنبه‌های مختلف حکمرانی دیجیتال اقدام کرده‌اند. همزمان با دیجیتالی‌شدن حوزه‌های سیاستی تخصصی مانند تجارت، حقوق بشر و سلامتی، مرحله جدیدی آغاز شده است.

سیاست‌گذاری **چندذینفعی** حاکی از این واقعیت است که بخش اعظم دنیای دیجیتال توسط طیف وسیعی از بازیگران خصوصی و غیردولتی اداره می‌شود. به‌عنوان مثال، نظارت و مدیریت کارآمد تجارت الکترونیک بدون مشارکت شرکت‌های فناوری دشوار است. به‌همین ترتیب، مشارکت سازمان‌های دانشگاهی، حرفه‌ای و فنی جهت

1. World summit on information society
2. UN government group of experts on cybersecurity

چطور؟ ترکیبی از سنت و نوآوری در دستورالعمل‌های دیپلماسی

توسعه استانداردهای دیجیتال ضروری است. همانطور که در شکل ۲ نشان داده شده است، فرآیندهای چنددینفعی مستلزم مهارت‌ها و تکنیک‌های جدید از جمله ارتباط مؤثر میان فرهنگ‌های حرفه‌ای مختلف می‌باشند. انجمن حکمرانی اینترنت، بیانیه پاریس برای اعتماد و امنیت در فضای سایبری^۱ و مجمع جهانی تخصص سایبر (GFCE)^۲ نمونه‌های متعدد سازمان‌ها یا فرآیندهای چنددینفعی هستند.

شکل ۲: صحبت کردن به زبان‌های مختلف

علاوه بر این، ممکن است شاهد گسترش یک رویکرد حکمرانی «هیبریدی»^۳ جدیدی باشیم. پیشنهاد مبنی بر انجمن حکمرانی اینترنت پلاس (IGF+) توسط پنل عالی‌رتبه دبیرکل ملل متحد برای همکاری‌های دیجیتالی^۴ مثالی از این گونه مدل هیبریدی است. کمیته مشورتی دولت^۵ وابسته به شرکت اینترنتی برای نام‌ها و اعداد واگذار شده (ایکان) که یک فضای چنددینفعی است، دولت‌های مختلف را گرد هم می‌آورد.

1. Paris call for trust and security in cyberspace
2. Global forum on cyberexpertise
3. hybrid
4. High-level Panel on Digital Cooperation
5. Government advisory committee

رویکرد **چندرشته‌ای** حاکی از ماهیت مشترک مسائل دیجیتال به‌ویژه در میان جنبه‌های فنی، اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و حقوق بشر است. سیاست‌گذاری‌های سنتی معمولاً به‌صورت سیلویی^۱ (جداگانه) اتفاق می‌افتند که از یک زبان خاص و مسائل چهارچوبی به روش‌های خاص استفاده می‌کنند. فرآیندهای سیاست‌گذاری سیلویی اغلب در گزارش‌های تحقیقاتی و دانشگاهی انعکاس داده می‌شوند. به‌عنوان مثال، موضوعات مشابه درباره حکمرانی دیجیتال (مانند رمزگذاری) در بررسی‌های صورت گرفته توسط جوامع تحقیقاتی متعدد از چشم‌اندازهای مختلف نظیر مخابرات، تجارت، محتوا و هوش مصنوعی و غیره مورد بررسی قرار می‌گیرند که برقراری ارتباط بین بررسی‌های این جوامع تحقیقاتی، کاری بس دشوارتر است. به‌طور مشابه، بررسی مسائل سیاستی چندرشته‌ای به‌عنوان چالش اصلی برای خدمات دیپلماتیک و همچنین دولت‌ها و به‌طور کلی جوامع ما به‌شمار می‌آید.

شکل ۳: سیستم عملیاتی سیاست دیجیتال

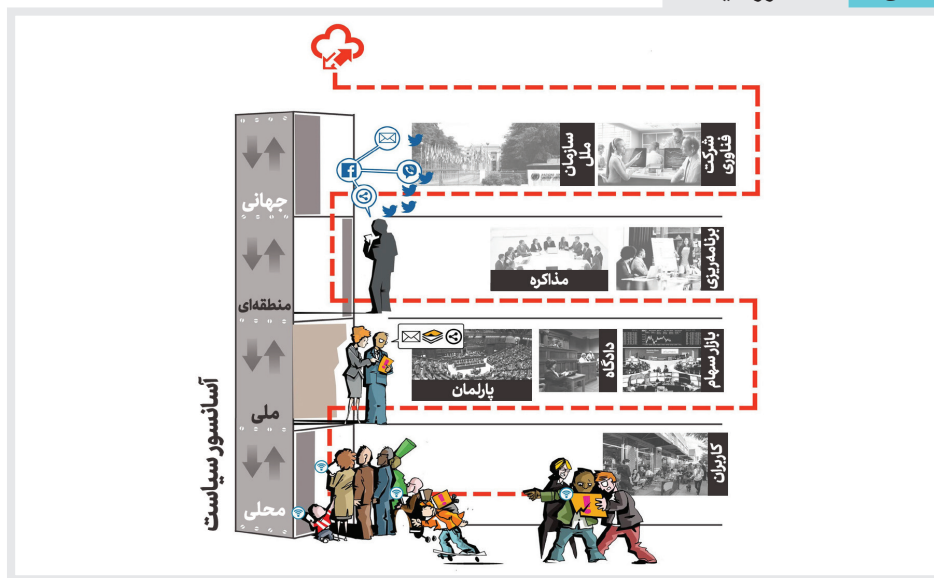

1. Silos

چطور؟ ترکیبی از سنت و نوآوری در دستورالعمل‌های دیپلماسی

حکمرانی چندسطحی باید به بررسی مسائل سیاستی بپردازد که تا حد ممکن نزدیک به مسائلی هستند که تحت تأثیر سیاست‌های مورد نظر قرار دارند. چنین رویکردی همچنین بیانگر این واقعیت است که اگرچه اینترنت در سطح جهانی در دسترس است، ولی پیامدهای سیاستی آن اغلب محدود به سطح محلی و ملی است. راهبرد سیاست خارجی دیجیتال سوئیس ۲۰۲۱-۲۰۲۴ از طریق یک رویکرد فرعی کاملاً توسعه یافته‌ای که بخشی جدایی‌ناپذیر از نظام سیاسی این کشور است، یک رویکرد چندسطحی را دنبال می‌کند. همانطور که شکل ۴ نشان می‌دهد، تضمین این موضوع که «آسانسورهای سیاست» در سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی در هر دو جهت (بالا و پایین) حرکت می‌کنند، چالش اصلی محسوب می‌شود. شفافیت و وضوح در استفاده از رویکرد چندسطحی می‌تواند از «پنهانکاری سیاسی» جلوگیری کند و به بیان دقیق‌تر، همان مسأله را در سطوح سیاستی مختلف مورد بررسی قرار دهد.

شکل ۴: آسانسور سیاست

1. Switzerland's Digital Foreign Policy Strategy 2021-2024

اقدامات بعدی توسعه سیاست خارجی دیجیتال

توسعه سیاست خارجی دیجیتال نیازمند سه مرحله اصلی است که با سازماندهی مجدد خدمات دیپلماتیک به عنوان مبنایی برای رویکرد کل دولت^۱ و در نهایت رویکرد کل کشور^۲ شروع می‌شود.

سازماندهی مجدد خدمات دیپلماتیک معمولاً با انتصاب نمایندگان ویژه فناوری / دیجیتال / سایبری شروع می‌شود و کشورهای زیادی نیز به این کار مبادرت ورزیده‌اند. افزودن لایه دیجیتال به سیاست‌های خارجی قدیمی وظیفه اصلی این نمایندگان ویژه محسوب می‌شود. کشورهای استرالیا و فرانسه این‌گونه وظایف را در راهبردهای سیاست خارجی دیجیتال خود لحاظ کرده‌اند. دانمارک با تعیین یک نماینده ویژه فناوری در سیلیکون ولی در این زمینه پیشگام بوده است. شایان ذکر است نماینده ویژه فناوری براساس مفهوم «نمایندگان سیار»^۳ وظیفه بازدید از سایر مراکز پویایی دیجیتال نظیر چین و هند را نیز برعهده دارد. کشور سوئیس یک رویکرد تدریجی و غیرمتمرکز را اتخاذ کرده است که بر فرهنگ سیاسی این کشور دلالت دارد. در واقع، وزارتخانه‌های امنیت و فناوری این کشور ضمن توسعه ظرفیت‌های دیپلماتیک خود، در مذاکرات تخصصی به عنوان نماینده سوئیس عمل می‌کنند. راهبرد سیاست خارجی دیجیتال سوئیس در عین این‌که از متمرکزسازی غیرضروری جلوگیری می‌کند، به منزله اقدامی دقیق جهت متعادل سازی روند همکاری‌های لازم میان بازیگران مختلف محسوب می‌شود. با توجه به این‌که سوئیس در حال ارتقای ساختار سیاست خارجی خود است، جالب توجه خواهد بود که ببینیم این کشور فعالیت‌های دیپلماتیک خود در ارتباط با داده که به عنوان رکن اصلی

1. whole-of-government approach
2. whole-of-country approach
3. Rowing ambassador

راهبرد سوئیس بوده و مستلزم رویکرد همه‌جانبه‌ای است که امنیت، حقوق بشر، ابعاد فناورانه و اقتصادی و سایر ابعاد سیاستی دربرگیرنده را چگونه هماهنگ خواهد کرد. کشور هند بخش [فناوری‌های نوظهور و راهبردی \(نست\)](#)^۱ را تأسیس کرده‌است تا بدین ترتیب بتواند مواضع و سیاست‌های ملی خود در مذاکرات بین‌المللی مربوط به حوزه‌های مختلف- از تجارت الکترونیک گرفته تا حقوق بشر و امنیت سایبری- را هماهنگ سازد. همزمان با این‌که کشورها حمایت سازمانی خود را توسعه می‌دهند، لازم است نسل بعدی دیپلمات‌های خود را نیز پرورش دهند تا به‌عنوان «پوشش‌دهندگان مرزی»^۲ ماهری عمل کنند که قادر باشند افراد و مؤسسات را در مسائل حرفه‌ای و سازمانی مشارکت دهند. استخدام و آموزش این افراد باید منوط به برخورداری از مجموعه مهارت‌های فردی (نظیر مهارت همدلی و گوش‌دادن فعال) و همچنین دارا بودن اطلاعات مربوط به رشته‌های علمی، اقتصادی و دانشگاهی متعدد باشد.

لایه بعدی در ایجاد یک سیاست دیجیتال کارآمد، **رویکرد کل دولت** است که وزارتخانه‌ها و ادارات دولتی متعددی را شامل می‌شود. وزارتخانه‌ها و قانونگذاران فعال در حوزه فناوری در زمینه سیاست‌ها و استانداردهای مربوط به زیرساخت فنی و منابع کلیدی اینترنتی (به عبارت دیگر، سامانه‌های نام دامنه، اعداد پروتکل اینترنت و غیره) فعالیت دارند.

وزارتخانه‌های اقتصاد و تجارت بر مذاکرات مربوط به تجارت الکترونیک از طریق سازمان جهانی تجارت و موافقت‌نامه‌های تجاری منطقه‌ای تأکید دارند. به بیان دقیق‌تر، چالش اصلی آن‌ها این است که مسائل غیرتجاری مانند امنیت سایبری و سیاست حریم خصوصی را در موافقت‌نامه‌های تجاری لحاظ کنند.

1. New emerging and strategic technologies (NEST)
2. Boundary spanners

وزارتخانه‌های امنیت و امور خارجه در مذاکرات مربوط به امنیت سایبری در سطح سازمان ملل و در سازمان‌های منطقه‌ای نقش کلیدی ایفا می‌کنند. کارشناسان حقوق بین‌المللی خدمات دیپلماتیک^۱ در مذاکرات گروه کارشناسان دولتی سازمان ملل حضور ویژه‌ای داشته‌اند. از آنجا که حملات سایبری می‌توانند بر همه چیز (از مدارس و خدمات مالی گرفته تا اسرار دولتی و منابع آب) تأثیر داشته باشند، لازم است وزارتخانه‌های خطی و مؤسسات دولتی مختلف نیز در جریان این امور قرار گیرند.

همزمان با این‌که دیجیتالی‌شدن به سایر حوزه‌های سیاستی بسط می‌یابد، وزارتخانه‌های تخصصی نیز در حال توسعه دامنه فعالیت‌های خود در حوزه‌های سلامت، مهاجرت، تغییرات آب‌وهوایی و سایر موارد هستند.

هماهنگ‌سازی سیاست خارجی درباره مسائل مشترک مانند هوش مصنوعی و حکمرانی داده به‌عنوان چالش اصلی برای رویکرد کل دولت به شمار می‌آید.

رویکرد کل کشور یا کل جامعه به‌عنوان چتر حمایتی برای موضوعات موردنظر در

سیاست خارجی دیجیتال عمل می‌کند. بسیاری از بازیگران و عوامل غیردولتی در حال حاضر در فرآیندهای چندذینفعی بین‌المللی مشارکت می‌کنند و یا این‌که تمایل دارند به آن‌ها ملحق شوند. بازیگران غیردولتی می‌توانند در اقدامات ملی سهم بسزایی داشته باشند و در بیش از ۱۰۰۰ فرآیند و طرح‌های سیاست دیجیتال در سطح جهانی مشارکت کنند. حتی برای بازیگران کلیدی نظیر آمریکا، اتحادیه اروپا و چین نیز دشوار است که اساساً همه فرآیندهای سیاست دیجیتال را دنبال کنند. برای کشورهای کوچک و در حال توسعه که به دلیل ظرفیت‌های محدود خود روزبه‌روز حضور کم‌رنگ‌تری در مذاکرات دیجیتال در سطح جهانی دارند، این شرایط دشوارتر نیز می‌باشد. از این رو، تنها راه برای ایجاد و حفظ حضور کشورها در حوزه پیچیده و بسیار متنوع حکمرانی دیجیتال این

1. International legal experts of diplomatic services

است که کسب و کارها، مراکز دانشگاهی، جامعه مدنی و سایر بازیگران ملی در زمینه تدوین و اجرای سیاست‌های خارجی دیجیتال مشارکت داده شوند.

برخی از اشکال اولیه رویکرد کل کشور در بیش از ۱۰۰ مجمع ملی، منطقه‌ای و محلی حکمرانی اینترنت مطرح شده‌اند که به موجب آن‌ها تمامی بازیگران ملی گرد هم می‌آیند تا درباره سیاست‌های دیجیتال بحث و تبادل نظر داشته باشند. نیاز به شمولیت سیاست مستلزم رویکردهای نوآورانه است. به عنوان مثال، جالب خواهد بود که ببینیم سوئیس چگونه از ابزار دموکراتیک مستقیم برای رویکرد کل کشور به گونه‌ای که در راهبرد سوئیس نشان داده شده است، استفاده خواهد کرد.

انتظار می‌رود رویکردها و سازوکارهای جدیدی جهت مشارکت دادن بازیگران اجتماعی متعدد در سال‌های آینده توسعه یابند که متعاقباً حاکی از تأثیرات تحولات دیجیتال بر همه بخش‌های جامعه مدرن ما خواهند بود.

بنیاد دیپلو

بنیاد دیپلو یک سازمان غیردولتی سوئیسی-مالتی^۱ است که در زمینه توسعه ظرفیت به ویژه در حوزه حکمرانی اینترنت و سیاست دیجیتال تخصص دارد.

بنیاد مذکور در سال ۲۰۰۲ تأسیس شده است و در زمینه افزایش نقش آفرینی کشورهای کوچک و در حال توسعه در دیپلماسی جهانی به روش‌های زیر فعالیت می‌کند:

- آموزش مقامات رسمی از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی آنلاین، کارگاه‌ها و تمرینات شبیه‌سازی؛

- توسعه ظرفیت‌ها در حوزه حکمرانی اینترنت، داده، هوش مصنوعی و سایر موارد نوظهور فناوری؛ و

1. Swiss- Maltese

• ترویج و توسعه ابزار دیجیتال برای حکمرانی و سیاست‌گذاری فراگیر و مؤثر. بنیاد دیپلو طی سال‌های متعدد موفق به آموزش بیش از ۶۴۰۰ فارغ‌التحصیل از بیش از ۲۰۰ کشور شده است که بسیاری از آن‌ها شامل کارمندان بخش دولتی، بخش خصوصی و مدنی، رسانه و دانشگاه بوده‌اند.

پلتفرم اینترنت ژنو

[پلتفرم اینترنت ژنو](#) که توسط بنیاد دیپلو از سال ۲۰۱۴ راه‌اندازی شده است، فضای جامع و بی‌طرفانه‌ای را برای بحث و تبادل نظر درباره سیاست دیجیتال، تجزیه و تحلیل و پایش سیاست دیجیتال و توسعه ظرفیت فراهم می‌کند. فعالیت‌های این بنیاد از طریق رویدادها و جلسات توجیهی به موقع، تحقیقات سیاسی و همچنین [رصدخانه آنلاین دیجیتال](#) و [واچ در پلتفرم اینترنت ژنو](#) انجام می‌شود. رصدخانه مذکور به عنوان فروشگاه تک‌ایستگاهی جامعی برای جدیدترین تحولات سیاست دیجیتال، بررسی‌ها، روندها، رویدادها، بازیگران، ابزار و سایر منابع فعالیت می‌نماید.

منبع:

"2021: The emergence of digital foreign policy", Diploma Foundation, March 2021, www.diplomacy.edu/digital-foreignpolicy_paper_march2021

مؤسسه بیندکان توسعه فناوری و آوازی ایرانیاان